

כתובת המערכת:

מודיעין עילית

מסילת יוסף 3/10

מל' - 08-9744220

דוא"ל לרשימת תפוצה:

rg5740@gmail.com

בארה של תורה

מאת הרב ראובן גולן מח"ס רינונה של תורה ♦ יו"ל ע"י כולל שערים המצויינים שע"י מוסדות דרכי תורה רחובות

גליון מס' 43 כסלו תשע"ד

העלון מוקדש לעילוי נשמת רבינו הגדול רשכבה"ג מרן הגאון רבי עובדיה יוסף וצוקללה"ה

פרשת וישלח

עקב פטירתו של רבינו הגדול זיע"א, העלון כולו מוקדש לחידושים על הפרשה מתורתו וספריו, ויהי רצון שיהיה מליץ יושר בעדנו ובעד כל ישראל

"ויגע בכף ירכו ותקע כף ירך יעקב" (לב, כו)

בשו"ת יביע אומר (ח"ט יו"ד סי' יד) דן אודות יהודי נדיב מבבל שת"רם סך מסויים לקרן שפירותיה יוקדשו להחזקת תלמוד תורה בבגדד, ולאחר מכן רוב ככל יהודי בגדד עלו לארץ ישראל, ובתי הספר נסגרו לחלוטין, האם אפשר לשנות מצוואת המקדיש, ולהעביר הכספים לטובת ישיבת "פורת יוסף" או ישיבה אחרת.

והנה, בשו"ת בית רידב"ז (סי' יח) כתב, שאף שהגאון מהרש"ם מברעזאן כתב בשם שו"ת משפטי שמואל, שאין לשנות תרומות מלימוד תינוקות של בית רבן ללימוד בחורים בישיבה, משום שעדיף לן תשב"ר שהם הבל פה שאין בו חטא, מ"מ בזמן הזה שיעקר מגמת יצר הרע היא לביטול החיזוק של לומדי התורה, כמ"ש בזה"ק (פר' וישלח דף קע ב) על הפסוק "ויגע בכף ירכו", דאינון תמכין דאורייתא, כמו הירכים שמעמידים את גוף האדם, והיינו בעקבתא דמשיחא. ועיינו הרואות כי רוב תינוקות של בית רבן לומדים סדר תפילה, ודי להם, ולומדי תורה שבעל פה דמסקי שמעתתא אליבא דהלכתא נתמעטו מאד, ובי"ה לאחרונה נתרבו הישיבות אשר מהם תצא תורה, ולכן אין בידינו כעת להכריע אם לימוד תשב"ר שהוא הבל שאין בו חטא עולה בחשיבותו על הישיבה של לומדי תורה המחדשים בתורה ובהלכה, אשר חז"ל הפליגו מאד במעלת המחדשים חידושי תורה, ולכן אין ספק כלל שרשאים חברי הנהלת "מחזיקי לומדי תורה" להעמיד קערה על שלחן הנדיבים, אף שכבר החזיקו בזה מנהלי ת"ת של תשב"ר.

[ומרן זיע"א העיר שפלא הוא שלא ציין לגמ' בברכות (ח, א) אוהב ה' שערי ציון, שערים "המצויינים בהלכה" יותר מבתי כנסיות ובתי מדרשות, דהיינו תלמידי חכמים דמסקי שמעתתא אליבא דהלכתא].

וכיוצא בזה כתב בספר 'מגד גבעות עולם' (עמוד ב) בשם הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל, שהכוללים של האברכים שלומדים להלכה, עדיפי מתלמוד תורה של תינוקות של בית רבן, ואם יש תלמוד תורה של תשב"ר העומד בפני סכנת סגירה,

"ויירא יעקב מאד ויצר לו" (לב, ח)

במדרש (ב"ר) אמרו "ויירא יעקב מאד וייצר לו, שמא יהרוג את עשו ויקללנו אביו".

ובשו"ת יביע אומר (ח"ד חו"מ סי' ה') הביא את דברי הרא"ם (כאן) שפירש, שלכאורה קשה מדוע חשש יעקב, שהרי בשלמא על שאר האנשים שבאו עם עשו, דין הוא שייצר לו ליעקב שמא יהרוג מהם, דשמא לא נתכוונו להרוג את יעקב אלא לעם אשר איתו, ואינם אלא רודפים, ולא ניתן רשות להרגם, אלא כשאינו יכול להציל הנרדף באחד מאיבריו של הרודף, וחשש שמא יהרוג מהם בשעת המלחמה ברוב בלבולו אף על פי שהיה יכול להציל באחד מאיבריו, והרי הוא כרוצח גמור. אלא על עשו למה הצר לו, והלא עשו בודאי שהיה מתכוין להרגו, והתורה אמרה הבא להרגך השכם להרגו?

ועל כך השיב המדרש, שיעקב נתיירא שלא יקללנו אביו, כי לא יחשוב אביו שעשו בא להרוג את יעקב, שהרי בחזקת כשר היה אצלו.

ולכאורה מדוע גם לגבי עשו לא חשש יעקב שמא מתוך הבלבול במלחמה יהרגנו אף שהיה יכול להצילו באחד מאיבריו. ומוכח שלדעת הרא"ם לגבי הנרדף עצמו אפילו יכול להצילו באחד מאיבריו, אינו צריך לדקדק בזה, אלא יכול להורגו בכל אופן. וכן מוכח בדברי הלבוש בפרשתנו.

אמנם בפירוש בעלי התוספות עה"ת כתבו "ויירא יעקב וכו' שמא יהרוג את אחרים. ותימא הא קי"ל (סנהדרין עב, ב) הבא להרגך השכם להרגו, וא"כ למה היה מיצר. וי"ל שהיה מיצר שמא יהרוג אחרים במקום שיוכל להציל באחד מאיבריהם".

ומוכח דס"ל שלא כהרא"ם והלבוש, אלא שגם הנרדף צריך לעיין ולדקדק אם יכול להציל באחד מאיבריו.

ושם ביביע אומר האריך בדין זה רבות והוכיח שנחלקו הראשונים בדבר.

זוהרה ברוד בת כמו ע"ה ♦ אליעזר בן מימא ז"ל
שרה בת חנה ♦ ע"ה מאיר בן איטה ז"ל
יוסף בן חנה ז"ל ♦ נעימה בת שרה ע"ה

יעחק בן גמילה ז"ל ♦ יוכבד בת שושנה ע"ה
אברהם בן משה וזיהרה ז"ל ♦ יעקב בן לאה דבורה ז"ל
יששכר בן יהודה ז"ל ♦ פינה בת אמיליו ע"ה

לע"נ ר' בנימין בן סלחה ז"ל ♦ סרה בת רחמה ע"ה
ר' שלמה בן טאוס ז"ל ♦ נאזיה בת האגיה ע"ה
רחל בת סאלחה ע"ה ♦ צביה בת סרה ע"ה

בניך לעשות כמעשה גוים [פי' לשחוט בחוץ] ואני מסכים על ידם".
ולפי שהיה נביא מוחזק סמכו על דבריו, שעליו נאמר מקרא זה.

"ויהי בשכנ ישראל בארץ הוא וילך ראובן וגו'" (לה, כג)

במסכת שבת (נה, ב) דרשו, שכל האומר ראובן חטא אינו אלא טועה, שנאמר ויהיו בני יעקב שנים עשר. מלמד ששקולים היו, ומה אני מקיים וישכב עם בלהה פילגש אביו, מלמד שבלבל מצעו של אביו, ומעלה עליו הכתוב כאילו שכב עם בלהה.

ובשו"ת יביע אומר (ח"י יו"ד סי' נח') הביא מרן זיע"א בענין זה את דברי רבינו אפרים בפירושו על התורה (הנדמ"ח. פר' וישלח עמוד קכד) **"ויהי בשכנ ישראל בארץ ההיא, וילך ראובן, פירוש הלך ראובן מן הארץ, ולמה הלך? משום וישכב עם בלהה פלגש, ומי שכב? אביו. ומפני שעוב את לאה אמו, לכן הלך ראובן משם בחרי אף. וישמע ישראל שהלך ראובן מן הארץ, ושלח אחריו והביאו, ואחרי ששב ראובן, ויהיו בני יעקב שנים עשר. ולפי זה לא חטא ראובן כלל. ושמעתי שרב חסיד דרש כן ברבים, ובא אליו ראובן בחלום ונשקו על ראשו".**

ובפירוש הטור על התורה (פרשת וישלח עמוד עו) הביא פירוש זה בשם רבי יהודה החסיד. ומרן החיד"א דכל רו לא אניס ליה, הביא פירוש רבינו אפרים מכתב יד, בספרו כסא רחמים (מסכת סופרים פ"ט הל' ט). ושם הביא גם את פירוש הרמ"א, שיעקב אבינו היה חפץ לשכוב עם בלהה פלגשו, ונתקנא ראובן לכבוד אמו לאה, וילך ראובן שהיה הולך ובא אצל חדר המטות, ומכיון שאין לשמש בזמן שיש בני אדם שומעים, וכמו שאמרו בנדה (יז, א) אביי באלי דידבי (מגרש הזבובים, שלא לשמש בפני כל חי), רבא באלי פרוחי (יתושים). וישמע ישראל, שמע שבני אדם הולכים סמוך לחדרו, וחדל מלשמש עמה, וראובן בא בחלום והחזיק לו טובה. ושוב מצא כן בחידושי הגרשוני בשם מהר"ם איסרליש.

וכיו"ב כתב הגאון בעל שדי חמד בספרו מכתב לחזקיהו בחידושו לר"ה (דף סא ע"ב מהספר), וכתב שם, שנשבע לו ראובן שכך האמת.

האזינו לשיעורי הרב ראובן גולן ב'קול הלשון'

בטל' 03-6171001

לשיחות האחרונות יש להקיש 1-1-2-48-1-1

משום חוסר ממון, וכנגדו יש כולל לאברכים שעומד גם כן בפני סכנת סגירה, ויש לאדם אפשרות לתרום כסף רק לאחד מהם, חייב לתת את הכסף לכולל האברכים, כי העיקר והתכלית של התורה הוא הכולל לאברכים דמסקי שמעתתא אליבא דהלכתא, ומורים הוראות בישראל, וכמו שאמרו במדרש רבה (קהלת רבה פרשה ז אות כח) "אלף נכנסים לתלמוד תורה, ואחד מהם יוצא להוראה".

"ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי אחי דינה איש חרבו"

(לה, כה)

בשו"ת יביע אומר (ח"ב יו"ד סי' יז') הביא מחלוקת ראשונים במקור הדין שמבן יג' שנים ויום אחד נחשב כאיש לענין עונשין.

שהנה כתב בשו"ת הרא"ש (ריש כלל טז) "ושאלת מנין לנו שבן י"ג שנה ויום א' הוא בר עונשין, אבל פחות מכן לא. דע כי הלכה למשה מסיני הוא, והוא בכלל שיעורין שהן הלכה למשה מסיני. ששיעור וקצבה לכל דבר ניתן למשה בעל פה".

ולאור זאת הקשה בתשובת חתם סופר (חיו"ד ר"ס שיז), שהנה כתב הרמב"ם (פ"ט מה' מלכים ה"י) "בן נח חייב על אבר מן החי ועל בשר מן החי בכל שהוא, שלא ניתנו השיעורין אלא לישראל בלבד", וכתב הרדב"ז (שם) בטעם הדבר, כי הדבר ידוע שכל השיעורים הם הלכה למשה מסיני, והלכות אלו לא ניתנו אלא לישראל. ולפי זה קשה על הרמב"ם (פ"י מה' מלכים ה"ב) שפטר קטן בן נח מעונש, והרי אף זה הוא מהלכה למשה.

ותירץ מרן זיע"א, שהרמב"ם אינו סובר כהרא"ש שמקור דין זה הוא הלכה למשה מסיני, אלא כמו שפירש רש"י (ספ"ה דאבות), שמה שאמרו "בן י"ג למצוות", משום שאינו קרוי איש עד שיהא בן י"ג שנה. וכמו שנאמר "ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי איש חרבו", ואז היה לוי בן י"ג שנה. ומוכח דלא ס"ל לרש"י כמו הרא"ש דהאי מילתא הויא מהל"מ. וכן דעת הרמב"ם, ולכן פטר קטן בן נח מעונש הואיל ואינו איש בן דעת.

"וקהל גוים יהיה ממך" (לה, יא)

בשו"ת יביע אומר (ח"א או"ח סי' מא') הביא את דברי התוס' במסכת סנהדרין (פט, ב) שמה שאמר אליהו "ובדברך עשיתי" על כך שהקריב בבמה בהר הכרמל בשעת איסור במות, אין הפשט שכך אמר לו הקב"ה, אלא מקרא היה דורש, שנאמר "גוי וקהל גוים יהיה ממך", ודרשו חז"ל (ב"ר פר' וישלח) "עתידין

האם זכית כבר לרכוש חלק בספר התורה לעילוי נשמת מרן רבינו עובדיה יוסף זצוק"ל? אל תתמהמה, רבים כבר זכו!
לפרטים חייג 08-9452903 והבא ברכה נצחית אל ביתך

אברהם בן ציפורה חברוני ז"ל ♦ תאג'ה בת רבקה ע"ה ♦ חיים וזלוול בן ר' נח ז"ל ♦ אליהו נעים בן פרחא ז"ל

ג'מיל בן יוסף ז"ל ♦ ניסים בן שיפדה ז"ל
יפה בת מרים ע"ה ♦ יוסף בן יחיא ז"ל
יוסף בן כמיסה ז"ל ♦ מרים בת מיירה ע"ה

חסיבה בת מסעודה ע"ה ♦ שלמה בן אברהם ז"ל
מרים בת יחיא ע"ה ♦ עיישה בת רחל ע"ה
מרדכי בן רובינה ז"ל ♦ ראובן בן חיה לאה ז"ל

רייזל שושנה בת משה ע"ה ♦ חיים ויקטור בן רחל ז"ל
שמעון בן מיליה ז"ל ♦ רחמים בן יוסף ז"ל
סלחה בת אסתר ע"ה ♦ פרוי בן עזיזה ז"ל